DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WOŁYŃSKIEGO

TREŚĆ.

CZĘŚĆ URZĘDOWA:

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA:

SIERPIEŃ 1930. ROK VII Nr. 7/69

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

Poz. 43. Zwolnienie od cła przedmiotów zakupywanych przez szkoły.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 20 maja 1930 r. Nr. I. Prez. 2750/30.

Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wpływają często prośby dyrekcyj i kierowników szkół w sprawie zwolnienia od cła przedmiotów zakupywanych przez Dyrekcje względnie kierownictwa szkół. Ministerstwo zawiadamia, że tylko wtedy prośby te będą przez Ministerstwo przesyłane do Ministerstwa Skarbu z poparciem, jeżeli dyrekcje względnie kierownictwa przed zamówieniem danego przedmiotu uzyskają w Kuratorjum Okręgu Szkolnego zezwolenie na zakup tego przedmiotu, jako niezbędnego do nauki szkolnej.

Minister W. R. i O. P. (—) **Sł. Czerwiński**

Poz. 44. Wynagrodzenie kierowników szkół dokształcających.

Rozporządzenie Min. W. R. i O. P. z 14-VI 1930 r. Nr. III-D. 5407/30.

Zmieniając częściowo zarządzenie Ministerstwa z dnia 24 października 1924 r. Nr. 17885/24 D. III. w sprawie zmiany wynagrodzenia kierowników w jedno i dwuoddziałowych szkołach dokształcających zawodowych, polecam opłacać od dnia 1 kwietnia 1930 r. dodatkowe czynności nauczycieli, którym będzie powierzone pełnienie obowiązków kierowników szkoły: a) przy jednooddziałowej szkole, jak za 3 godziny nauki tygodn.; b) przy dwuoddziałowej szkole, jak za 4 godziny nauki tygodniowo.

Dyrektor Departamentu (—) **M. Jarniński**

Poz. 45. Interpretacja art. 4 ustawy uposażeniowej.

Okólnik Kurat. O. S. W. z dn. 21 czerwca 1930 r. Nr. O-9936/30.

Ministerstwo W. R. i O. P. zawiadomiło rozporządzeniem z dnia 3 czerwca 1930 r. Nr. I-Prez. 4064/30 na podstawie wyjaśnienia Ministerstwa Skarbu z dnia 3 czerwca 1930 r. L. D. III. 1496/1, dotyczącego wypłaty dodatku ekonomicznego w wypadku, gdy żona funkcjonarjusza państwowego, również funkcjonarjuszka państwowa, pozostaje na bezpłatnym urlopie, że w myśl art. 4 ustawy uposażeniowej dodatek ekonomiczny na żonę nie przysługuje wówczas, gdy żona pobiera uposażenie lub zaopatrzenie z instytucji państwowej.

Ponieważ w czasie urlopu bezpłatnego nie przysługuje żonie prawo do uposażenia, pozostawanie zatem żony w służbie instytucji państwowej nie pozbawia męża w czasie, w który żona korzysta z urlopu bezpłatnego, prawa do dodatku ekonomicznego na żonę. Co się tyczy dodatku na mieszkanie, to w myśl uchwalonego przez Radę Ministrów w dniu 20 grudnia 1928 r. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie dodatku na mieszkanie (okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 29 grudnia 1928 r. L. O. P. 15233/28) wysokość dodatku na mieszkanie zależna jest od stosunków rodzinnych w rozumieniu art. 4 ustawy uposażeniowej, t. j. od tego, czy dany funkcjonarjusz ma prawo do dodatku ekonomicznego czy też nie.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego (—) **W. Eymontt**
Wizytator Okręgowy.

Poz. 46. Nadanie praw gimnazjów państwowych prywatnym szkołom średnim.

Okólnik Kur. O. S. W. z dn. 18 czerwca 1930 r, Nr. II-9092/30.

P. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządzeniem z dnia 23 maja 1930 r. Nr. II-9427/30 nadało począwszy od roku szkolnego 1930/31 niepełne prawa Gimnazjów Państwowych, przewidziane w § 3 rozporządzenia z dnia 1 maja 1929 r. Nr. II-2875/29 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1929 r. Nr. 6, poz. 75)

w Kowlu

1) Gimnazjum Koedukacyjnemu z polskim językiem nauczania Klary Erlich

w Krzemieńcu

2) Gimnazjum Koedukacyjnemu Wydziału Powiatowego i Magistratu miasta Krzemieńcu
3) Gimnazjum Koedukacyjnemu z ukraińskim językiem nauczania Sergjusza Milaszkiewicza.

w Łucku.

4) Gimnazjum Koedukacyjnemu z polskim językiem nauczania Mojżesza Gliklicha.

5) Gimnazjum Koedukacyjnemu z ukraińskim językiem nauczania Towarzystwa im. Łesi Ukrainki.

6) Gimnazjum Koedukacyjnemu Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności.

w Równem.

7) I Gimnazjum Koedukacyjnemu z polskim językiem nauczania Bencjona Goldfelda i Lazara Perela

8) Gimnazjum Koedukacyjnemu Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności.

we Włodzimierzu.

9) Cimnazjum Koedukacyjnemu z polskim językiem nauczania Dr. Marka Starera.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego (—) **K. Tokarski** Nacz. Wydz.

Poz. 47. **Sposób wystawiania asygnacyj.**

Okólnik Kur. O. S. Woł. z dn. 23 lipca 1930 r. Nr. O-10433/30.

Zgodnie z poleceniem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 czerwca 1930 r Nr. I. R. 6767/30, celem zabezpieczenia Skarbu Państwa przed ewentualnemi stratami, jakie mogłyby być spowodowane dokonaniem przez kasy skarbowe wypłat do rąk osób niewłaściwych w wypadkach, gdy asygnowane są sumy na nazwę firm, Kuratorjum podaje do wiadomości i przestrzegania następujące zarządzenie Ministerstwa Skarbu: Brzmienie § 29 Przepisów rachunkowo-kasowych (Monitor Polski Nr. 285 z r. 1921, Dz. Urz. Min. Skarbu Nr. 45, poz. 564 z r. 1921) oraz § 78 Instrukcji dla Kas Skarbowych (Dz. Urz. Min. Skarbu Nr. 45, poz. 665 z r. 1921) uzupełnia się, wstawiając jako zakończenie zdania pierwszego w § 29 Przep. rach.-kas., po zastąpieniu kropki przecinkiem, wyrazów: „lub też na imię osoby upoważnionej przez wierzyciela Skarbu Państwa", jakoteż dodając jako zdanie drugie w § 78 Instr. dla kas skarbowych, co następuje:

„W wypadkach zarządzenia wypłaty należności, przypadających firmie, mogą być wystawiane asygnacje bezpośrednio na nazwę firmy tylko w razie bezgotówkowego przelewu tych należności na rachunek firmy w instytucji bankowej bądź na inne rachunki w kasie skarbowej: natomiast, gdy wypłata ma nastąpić w gotówce, powinny być wystawiane asygnacje na imię osoby, upoważnionej do odbioru przez firmę".

W związku z powyższem przy zarządzaniu wypłaty do rąk osób upoważnionych należy wystawiać asygnacje w formie następującej n. p.: Kasa Skarbowa Grodzka w Warszawie wypłaci

kwotę 300 zł. słownietrzysta Edmundowi Brodzińskiemu tytułem należności firmy „Polhurt" za dostarczone materjały pisarskie."

W tym celu władze asygnujące powinny żądać od firm, przedkładających rachunki, wyszczególnienia na rachunkach imion i nazwisk osób, do rąk których należność ma być wypłacona, i na imię tych osób wystawiać asygnacje. Obowiązek badania, czy rachunki firm, zawierające zarazem upoważnienia do odbioru należności, zostały wystawione przez osoby do tego powołane, ciąży na władzach asygnujących w myśl § 30 Przspisów rachunkowo-kasowych. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego (—) **W. Eymontt**
Wizytator Okręgowy.

Poz. 48. Ulgi w podatku dochodowym dla osób wznoszących domu mieszkalne.

Okólnik Kur. O. S. W. z dnia 23 lipca 1930 r. Nr. O-12482/30.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podało do wiadomości następujące zarządzenie Ministerstwa Skarbu z dnia 17 czerwca 1930 r. Nr. L. B. V. 3951/2:

Osobom, pobierającym dochód z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę przysługuje prawo korzystania z ulgi w podatku dochodowym, określonej w p. 3 art. 33 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast (Dz. U. R. P Nr. 42 poz. 372).

W szczególności osobom takim, o ile wybudują domy mieszkalne do dnia 31 grudnia 1935 r. mogą być potrącane, pod warunkami, określonemi w §§ 32 i 33 rozporządzenia wykonawczego z dnia 31 listopada 1927 r., w sprawie wykonania, powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolita (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 913), od dochodów z uposażeń służbowych—koszty budowy domów mieszkalnych, z wyłączaniem jednak pożyczek udzielonych na mocy powyższego rozporządzenia Prezydenta najdalej w ciągu lat 5, poczynając od roku następnego po ukończeniu budowy.

Władzami powołanemi do wydawania decyzji co do prawa do omawianej ulgi oraz co do wysokości kwot kosztów budowy, podległych potrąceniu od dochodów z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę—są urzędy skarbowe podatków i opłat skarbowych, w których okręgu podatnik w dniu 15 grudnia roku poprzedzającego rok, za który się ulga należy—miał miejsce zamieszkania, albo w braku tegoż, miejsce pobytu.

W wypadkach, gdy osoby, ubiegające się o ulgę, osiągają równocześnie dochody, podlegające opodatkowaniu w myśl przepisów Działu I i II ustawy o państwowym podatku docho-

dowym, wówczas władzą, powołaną do przynania ulgi jest urząd skarbowy, kompetentny do wymiaru podatku dochodowego od dochodów, podlegających opodatkowaniu wedle przepisów Działu I ustawy, o państwowym podatku dochodowym.

Wysokość ulgi w podatku dochodowym z tytułu wybudowania domu mieszkalnego ustalają właściwe władze skarbowe w roku, następnym po upływie rocznego okresu, za który ulga się należy w ten sposób, że podatek obliczają od całorocznej podstawy wymiarowej (dochodu z całorocznego wynagrodzenia służbowego), zmniejszonej o koszty budowy, przyczem różnica między sumą podatku, potrąconego w ciągu roku przez służbodawcę, a podatkiem w powyższy sposób obliczonym przez władzę skarbową, stanowi nadpłatę do zwrotu płatnikowi

Gdy nadające się do potrącenia koszty budowy domu równają się sumie wynagrodzeń służbowych, wypłaconych pracownikowi w ciągu roku, wówczas przypada do zwrotu cała suma podatku, potrąconego przez służbodawcę w ciągu roku. Gdy natomiast koszty budowy nie przekraczają sumy wynagrodzeń służbowych, wypłaconych w ciągu roku, wówczas koszty te należy potrącić od sumy wynagrodzeń służbowych, wypłaconych w odpowiedniej części roku, licząc od jego początku, a dotyczącą kwotę nadpłaconego podatku zbonifikować, od pozostałej zaś części wypłaconych wynagrodzeń obliczyć podatek na zasadach ogólnych działu II ustawy.

W wypadkach, gdy pracownik ubiegający się o ulgę pobierał wynagrodzenia służbowe u kilku służbodawców — należy, celem ustalenia wysokości ulgi, odliczyć koszty budowy od łącznej sumy wynagrodzeń wypłaconych w ciągu roku, w sposób wymieniony w ustępie poprzednim.

Jeżeli płatnik, ubiegający się o ulgę, osiąga obok dochodu z wynagrodzen służbowych także dochody z innych źródeł, podlegające opodatkowaniu według działu I ustawy, wówczas omawianą ulgę należy przyznać przedewszystkiem drogą odpowiedniego zredukowania dochodu z tych innych źródeł.

P r z y k ł a d y:

I. Płatnik, otrzymujący wynagrodzenie służbowe w wysokości 1.000 zł. miesięcznie (12.000 zł. rocznie), wybudował w r. 1928 dom mieszkalny, przyczem koszty budowy, nadające się do potrącenia od dochodu podatkowego, wyniosły 16.000 zł.

W myśl przytoczonych wyżej zasady ulga należy się, poczynając od roku 1929 i w związku z tem władza skarbowa zwróci płatnikowi w roku 1930 pobrany podatek w roku 1929, potrącając od wynagrodzeń otrzymanych w roku 1929 koszty budowy w wysokości 12.000 zł, zaś w roku 1931 zwróci podatek, pobrany w czterech pierwszych miesiącach 1930 r.

II. Płatnik otrzymał w roku 1929 wynagrodzenie służbowe

u dwóch służbodawców:

u służbodawcy A)—500 zł. miesięcznie (6.000 zł. rocznie)

„ „ B)—500 „ „ („)

Koszty budowy domu mieszkalnego ukończonego w roku 1928 wyniosły 10.000 zł.

W roku 1930 władza skarbowa zwróci płatnikowi cały podatek pobrany w r. 1929 przez służbodawcę A) a nadto podatek pobrany u służbodawcy B) w ciągu pierwszych ośmiu miesięcy 1929 r.

III. Płatnik, który zbudował dom w r. 1928 kosztem 20.000 zł. (ulga należy się od r. 1929), osiągnął dochód, podlegający opodatkowaniu według działu I w roku 1929 w wysokości 16.000 zł., a nadto w r. 1929 pobrał uposażenie służbowe w kwocie 12.000 zł. (miesięcznie po 1.000 zł.)

Przy obliczeniu podatku według działu I na rok 1929 władza skarbowa potrąci od dochodu podatkowego koszty budowy domu w wysokości 16.000 zł. i w związku z tem zwolni płatnika od podatku na ten rok—pozostałą zaś kwotę kosztów budowy (4.000 zł.) potrąci od dochodu z wynagrodzeń służbowych wypłaconych w roku 1929 (jak przykład I) i zbonifikuje podatek za cztery pierwsze miesiące 1929 r.

Płatnicy, ubiegający się o przyznanie omawianej ulgi, winni są najpóźniej w terminie do dnia 1 lutego roku następującego po roku, za który ulga się należy—przedłożyć właściwej władzy skarbowej podanie, do którego obok dowodów, wymaganych w §-ie 33 powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o rozbudowie miast, należy dołączyć zaświadczenie służbodawcy, stwierdzające wysokość wypłaconych w ciągu roku, za który ulga się należy, wynagrodzeń służbowych z wyszczególnieniem kwot wynagrodzeń wypłaconych i opodatkowanych w poszczególnych okresach wypłaty.

Władze skarbowe uskuteczniają obliczenie wysokości ulgi, w terminie dwóch tygodni po wniesieniu podania, natomiast zwrot nadpłaconego podatku dokonują w trybie, przewidzianym dla zwrotu nadpłat w gotówce.

Ulga z punktu 3 § 33 powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o rozbudowie miast jest ulgą czysto osobistą, zatem osoba, która dom zbudowała nie traci prawa do tej ulgi nawet w razie odstąpienia własności domu na rzecz osoby drugiej. W związku z tem członkowie kooperatyw budowy mieszkań nie mogą kyrzystać z omawianej ulgi nawet po przewłaszczeniu mieszkań na ich rzecz, gdyż nie oni zbudowali domy budynek mieszkalny, lecz kooperatywa i ta jako taka z ulg korzystać może.

Za Kuratora O. S. (—) **W. Eymontt** Wizyt. Okr.

KOMUNIKATY.

Pomoc lekarska. Wobec potrzeby możliwie najoszczędniejszego dysponowania kredytami tegorocznego budżetu państwowego Ministerstwa Spr. Wewn. zarządziło co następuje: Pozwoleń na prześwietlanie promieniami Rentgena udzielać jedynie w tych przypadkach, gdy prześwietlanie ma się odbyć ściśle w celach chirurgicznych, a więc nie dla zbadania zaciemnienia szczytów, stanu gruczołów okołoskrzelowych i t p. Chorych funkcjonarjuszów i członków ich rodzin, wymagających leczenia szpitalnego, kierować wyłącznie do szpitali i zakładów, uznanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Przestrzegać, by zapisywane były jedynie lekarstwa niezbędne, a więc niewolno zapisywać na rachunek Skarbu Państwa odżywek (jak malton, ovomaltina), soli do kąpieli, wód i pastylek wód mineralnych, a co do specyfików zagranicznych należy do nich zaliczyć również takie preparaty jak „Ciba" „Famel". Uwzględniać tylko niezbędne przejazdy chorych obłożnie i lekarzy do chorych.

Szkolne schroniska noclegowe — uzupełnienie. Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem z dnia 18. V. 1930 r. Nr. I. W.F. — 3331/30 — poleciło dokonać niżej podanych poprawek i uzupełnień w rozesłanych do szkół informatorach i plakatach o szkolnych schroniskach noclegowych, a mianowicie: **Wojew. Kieleckie** nr. schroniska 6. Schronisko szkolne w Częstochowie mieści się w szkole powszechnej Nr. 1, przy ul. Kordeckiego Nr. 11. — (były lokal seminarjum) — nie zaś w szkole powszechnej Nr. 2 (ul Dąbrowskiego 10). — **Wojew. Wileńskie** — przy nr. schroniska 88 w miejsce schroniska w publ. szkole powszechnej nr. 3 przy ul Ostrobramskiej — wpisać: a) Schronisko szkolne w Ogrodzie Pobernardyńskim przy ul. Królewskiej — 70 łóżek, b) 7-kl. publiczna szkoła powszechna nr. 14 im. Józefa Montwiłła przy ul. Trockiej 14. — 20 łóżek.

Podawanie daty wystawienia w pokwitowaniach kasowych i innych dokumentach. Doszło do wiadomości Mi-

nisterstwa Skarbu, że niektóre kasy skarbowe na wystawianych pokwitowaniach kasowych zamieszczają datę ich wystawienia w ten sposób, że oznaczenie miesiąca podają cyframi.

Ponieważ ten sposób pisania daty pokwitowań może dać pole do nadużyć, przeto Ministerstwo Skarbu zwraca uwagę, że w pokwitowaniach kasowych i rachunkowych (asygnacjach, zleceniach wypłaty, czekach i t. p.) data wystawienia ma być podana dokładnie, a przeto miesiąc ma być oznaczony właściwą pełną nazwą a nie cyfrą arabską, lub rzymską.

Opłaty stemplowe. Ministerstwo Skarbu okólnikiem L. D. V. 2723/6 z dn 23/IV-30 r. wyjaśniło, że podanie o wydanie kuponów od papierów wartościowych, złożonych jako depozyt w kasie państwowej, na zabezpieczenie należności skarbu państwa (należności, mogącej wyniknąć z umowy zawartej ze skarbem państwa, należności z tytułu podatku spożywczego, cła i t. d.) nie podlega opłacie stemplowej, a mianowicie na mocy art. 141 (punktu 13) ustawy z dn. 1 lipca 1926 r. o opłatach stemplowych (Dz. U.R.P. Nr. 98 poz. 570).

Nabywanie świadectw i protokółów egzaminu specjalnego, uprawniającego do odbycia skróconej i czynnej służby wojskowej. W związku z okólnikiem z dnia 29 marca 1930 r. Nr. II-28638/29, ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 maja 1930 r. Nr. 5 (225) poz. 67 Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zawiadamia, że formularze świadectw z egzaminu specjalnego, uprawniającego do odbycia skróconej czynnej służby wojskowej, oznaczonych signum: „S.P.R.I.“, nabywać można wyłącznie w Drukarni Państwowej w Warszawie. Cena świadectw tych wynosi:

oryginałów za 1 egzemplarz zł. 0.26
odpisów za 1 „ „ 0.07

Formularze protokołów egzaminu specjalnego, oznaczonych signum: „S. P. R. prot.“, nabywać można we wszystkich księgarniach, uprawnionych do sprzedaży świadectw i druków szkolnych. Cena księgarska, oznaczona na blankiecie wynosi za 1 egzemplarz zł. 0,24.

Przyjmowanie papierów wartościowych przez władze i urzędy państwowe jako wadja i kaucje. Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 29 lipca 1929 r. Nr. I. R. 8944/29 zwraca uwagę na obwieszczenie Ministerstwa Skarbu z dnia 13 lipca r.b., ogłoszone w Monitorze Nr. 164 z dnia 19 lipca r. b. poz. 418, o wysokości sumy, do jakiej mogą być przyjmowane papiery wartościowe przez władze i urzędy państwowe, jako wadja i kaucje, zabezpieczające interesy Skarbu celem przestrzegania.

Studjum Wych. Fiz. przy Uniwersytecie Poznańskim. W roku akademickim 1930/31 będą czynne następujące kursy:

1. Kurs trzyletni pełny, uprawniający do stopnia „magistra wychowania fizycznego“ (po dwuletniej praktyce, do egzaminu nauczycielskiego do szkół średnich i seminarjów nauczycielskich). Program ogłoszony w spisie wykładów Uniw. Poznań. Termin zgłoszeń do 15 września. Studjum pełne (wraz z prawami otrzymania dyplomu magistra wychowania fizycznego) jest dostępne także dla studentów Wydziału lekarskiego, z pewnemi ulgami co do ćwiczeń cielesnych (patrz spis wykładów).

2. Kurs trzyletni uproszczony dla studentów(ek) Wydz. humanist. i mat. przyr., uprawniający do prowadzenia (obok innego przedmiotu nauczania) ćwiczeń cielesnych w szkołach średnich na mocy okólnika Min. W. R. i O P. z dnia 3 lutego 1927 r. Nr. O. Prez. 14252/26. Program ogłoszony jak wyżej. Zgłoszenia bezpośrednio po zapisie na dany Wydział, do 15 września.

3. Wykłady higjeny szkolnej i zasad wychowania fizycznego oraz ćwiczeń dla słuchaczy Wydz. hum. i mat. przyr., wymaganych przy osiągnięciu kwalifikacyj na nauczycieli szkół średnich (tylko w trymestrze jesiennym i zimowym).

Dla dopuszczenia do egzaminu wymagane: wiek 18 — 30 lat, dobry stan zdrowia i odpowiednia sprawność fizyczna. Zgłoszenia osobiste i pisemne (z załączeniem wypełnionego kwestjonarjusza z fotografją, który Dyrekcja Studjum wysyła na żądanie, a dalej matury gimnazjalnej, metryki, świad. zdrowia, życiorysu, ew. świad. sokolich, harcerskich i t. p. do Dyrekcji Studjum. Poznań 3, Park Wilsona.

O przyjęciu decyduje m. i. dodatni wynik badania lekarskiego oraz próby sprawności fizycznej. Wymagane minima. Panowie: bieg 100 m. — 13.6 sek.; bieg 800 m. — 2 min. 35 sek; skok wzwyż 130 cm. rzut kulą 2,5 kg. — suma rzutów lewą i prawą ręką 25 m.; gra w piłkę koszykową. Panie: bieg 60 m — 10 sek. skok wzwyż 105 cm. rzut piłką koszykową (oburącz nad głowami w małym rozkroku) — 10 m., gra w siatkówkę.

Kandydatów(tki), których dopuści się do badań próby, zawiadomi o tem Dyrekcja do 15 września; do badań, które będą trwały od 22 do 24-IX włącznie, należy zgłosić się w poniedziałek dnia 22 września o godz. 11; próbę sprawności należy wykonać w ubiorze i obuwiu ćwiczebnem.

Dyrekcja zastrzega sobie zmianę terminów, minimów i t. d.

Państwowy kurs naucz. w Łodzi. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego podaje do wiadomości, że na zasadzie rozporządzenia Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 27 czerwca b. r. Nr. II-14246/30 urucho-

miony zostanie z początkiem roku szkolnego 1930/31 w Łodzi Państwowy Kurs Nauczycielski. Zadaniem kursu jest kształcenie zawodowe kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych według zasad, ustalonych w rozporządzeniu Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 18. VI. 1928 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1928 Nr. 8 poz. 134) Nauka na kursie trwa rok. Plan nauczania obowiązujący na państwowych kursach nauczycielskich, podany jest w Dzienniku Urzędowym Min. W. R. i O. P. z 1929 r. Nr. 7, poz 103. Na państwowe kursy nauczycielskie mogą być przyjmowani kandydaci i kandydatki, którzy(re) przedłożą świadectwa dojrzałości z państwowej lub posiadającej prawa szkół państwowych szkoły średniej ogólnokształcącej oraz świadectwo zdolności fizycznej do zawodu nauczycielskiego. — W razie dłuższej niż półroczna przerwa pomiędzy chwilą opuszczenia szkoły średniej przez kandydata, a chwilą złożenia podania na kursy, wymaga się od kandydata świadectwa moralności, wydanego przez władze administracji ogólnej I instancji. Podania o przyjęcie na kurs wnosić należy w bieżącym roku szkolnym bezpośrednio do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego (Łódz, ul. Piotrkowska 104). — Zapisy przyjmowane będą do dnia 31 sierpnia b. r.

Wystawa Rzemiosła i Przemysłu Ludowego w Równem. W dniach od 31 sierpnia do 7 września r. b. zorganizowane zostaną po raz pierwszy w Równem Targi Wołyńskie oraz Wystawa Rzemiosła i Przemysłu Ludowego połączone z pokazem rolniczym. Ze względu na społeczne znaczenie tej imprezy oraz jej wpływ na dobrobyt i rozwój kulturalny kraju, Kuratorjum wzywa nauczycielstwo całego Okręgu do zainteresowania tą sprawą jaknajszerszego ogółu. Również poszczególne osoby z pośród nauczycielstwa mogą dostarczyć wyrobów ludowych oraz okazów pracy dziatwy szkolnej.

Ponieważ na Wystawie będzie reprezentowane szkolnictwo, przedewszystkiem zawodowe, przeto pożądanem jest, by szkoły zorganizowały w tym czasie wycieczki krajoznawczo-naukowe dla klas starszych, których młodzież może w przyszłości poświęcić się zawodom zilustrowanym na Wystawie.

O wszelkie informacje należy zwracać się do Biura Wystawy — Równe, ul. 3 Maja 13. Telefon Nr. 500.

Państwowa Komisja Egzaminacyjna dla kanddatów na nauczycieii szkół średn. w Wilnie ogłasza, że egzaminy dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich (naukowe, pedagogiczne i uproszczone) w okresie jesiennym b. r. odbywać się będą od dnia 20 do 31 października 1930 roku. Kandydaci, którzy pragną przystąpić do egzaminów w tym okresie, winni zgłosić się w tym celu pisemnie do Komisji Egzaminacyjnej,

w terminie do 30 września, składając jednocześnie przepisaną opłatę, która wynosi za egzamin naukowy (klauzurowy i ustny) 84 zł., za egzamin pedagogiczny 56 zł.. za egzamin uproszczony 50 zł. 40 gr., za egzamin z literatury, historji i geografji polskiej przy egzaminie uproszczonym 16 zł. 80 gr. Rozkład i termin egzaminów będą podane do wiadomości interesowanych drogą ogłoszenia w lokalu Komisji egzaminacyjnej (Uniwersytet, ul. Uniwersytecka 3, II p.).

Bank Polski pismem z dnia 17 czerwca 1930 r. zawiadamia, że w ostatnich dniach zatrzymano falsyfikat biletu bankowego 100-złotowego z datą 28 lutego 1919 r. Typ III. Falsyfikat ten wykonany jest na papierze zwyczajnym, grubszym, sztywniejszym; kolory farb jaśniejsze, nie tak intensywne, jak na bilecie autentycznym. Znak wodny w medaljonie wytłaczany i natłuszczany, kontury profilu twarzy i układ włosów w szczegółach odmienne. Wizerunek Kościuszki wykonany nieudolnie, twarz o występującej silnie lewej kości policzkowej, włosy po stronie lewej zmierzwione. Godło państwa, orzeł, występuje strzępiasto; upierzenie nieuplastycznione. Rysunki kompozycyj ornamentacyjnych oraz tła, o wybiegających promieniach z pod wielkiej litery „Z“ i liczby „100“, nieudolnie cieniowane, przerywane. Druk w tekście i klauzuli karnej cieniowany grubiej, miejscami przerywany, o konturach nieostrych. Cyfry numeru ścieśnione, nierówne, wykrój cyfr odmienny. Całość falsyfikatu utrzymana jest w kolorach brudnych, rysunki wykonane są grubszemi, nieregularnemi linjami, wskutek czego cieniowanie drobnych kompozycyj rysunków nie występuje tak czysto i przejrzyście, jak na bilecie autentycznym. Falsyfikat niezbyt trudny do rozpoznania.

Rocznik Wołyński — tom I-szy. Prezydjum Zarządu Wołyńskiego Okręgu Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych wydało **I-szy tom Rocznika Wołyńskiego** w cenie 16 zł. przyczem nauczyciele wszystkich typów szkół mogą nabyć powyższe wydawnictwo, wpłacając należytość w 2 ratach, a Członkowie Związku Nauczycielstwa Szkół Powszechnych otrzymują egzemplarz w cenie po 8 zł. W razie nabycia większej ilości egzemplarzy dla bibljotek szkolnych udzieli się 10 proc. rabatu. Ze względu na wartość instrukcyj, zawartych w pracach, drukowanych w roczniku Wołyńskim dla wszystkich osób, które chcą się zapoznac drogą naukową z terenem Wołynia — uważa się za wysoce celowe jak najszersze spopularyzowanie wymienionego wydawnictwa wśród nauczycielstwa i młodzieży Okręgu Wołyńskiego.

Zmiana nazwy gm. Gródek. Pan Wojewoda Wołyński zarządzeniem z dnia 15 marca 1930 r. Nr. 314 (SM) 30 zmienił nazwę urzędu gminnego Gródek na Maniewicze.

PODZIĘKOWANIA.

Kancelarja Cywilna z polecenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej przesłała na ręce Pana Wojewody Wołyńskiego podziękowanie uczestnikom V-go Zgromadzenia Okręgowego Delegaów Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych Okręgu Wołyńskiego w Równem za depeszę hołdowniczą z z dnia 8-go czerwca b r.

Na wniosek Pana Inspektora Szkolnego w Kowlu z dnia 22 maja 1930 r. Nr. 2976/30 Pan Kurator wyraził uznanie Panu **Tytusowi Bronowickiemu,** nauczycielowi 7-klas. publicznej szkoły powszechnej w Hołobach za gorliwą pracę nad organizacją pracowni robót ręcznych, przyrodniczo-geograficznej, oraz celowe sporządzanie pomocy naukowych.

SPROSTOWANIE.

W Dzienniku Urzędowym K.O.S.W. Nr. 6/68 za rok 1930 na str. 181 w tytule „Podziękowania" zamiast, p. Juljanowi Pryjmie, kierownikowi 4-o klasowej szkoły powszechnej w Hołobach" powinno być: „p. Juljanowi Pryjmie, kierownikowi 4-o klasowej szkoły powszechnej w Starych Koszarach".

KONKURSY

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. Ust. R. P. Nr 92, poz. 530) Kuratorjum ogłasza następujące konkursy na stanowiska stałych kierowników szkół:

1) 7-kl. publ. szk. powsz. Nr. 1 w Krzemieńcu. Przy szkole jest mieszkanie służbowe, składające się z 2 pokoi i kuchni.

2) 3-kl. publ. szk. powsz. w Myślinach, gm Skobełka, pow. Horochów. Przy szkole niema mieszkania.

3) 2-kl. publ. szk. powsz. w Janówce gm Beresteczko, pow. Horochów. Przy szkole jest mieszkanie służbowe o 2 pokojach i kuchni tudzież 2 ha ziemi.

4) 2-kl. publ. szk. powsz. w Łobaczówce, gm. Beresteczko pow. Horochów. Przy szkole jest mieszkanie o 2 pokojach z kuchnią.

5) 2-kl. publ. szk. powsz. w Dołhem, gm. Brany, pow. Horochów. Przy szkole jest mieszkanie.

6) 3-kl. publ. szk. powsz. z polskim językiem nauczania w Woli Ostrowieckiej, gm. Huszcza pow. Luboml. Budynek własny, przy szkole jest mieszkanie, składające się z jednego pokoju i kuchni.

7) 2-kl. publ. szk. powsz. z polskim językiem nauczania i językiem ruskim jako przedmiotem w Starej Hucie, gm. Hołowno, pow. Luboml. Budynek własny.

8) 3-kl. publ. szk. powsz. z polskim językiem nauczania i j. ruskim jako przedmiotem w Hołownie, gm. Hołowno, pow. Luboml. Budynek szkolny wynajęty, mieszkanie o jednym pokoju i kuchni zapewnione przez gminę.

9) 2-kl. publ. szk. powsz. z polskim językiem nauczania i j. ruskim jako przedmiotem w Byku, gm. Hołowno, pow. Luboml. Budynek własny, przy szkole jest mieszkanie składające się z 2 pokoi i kuchni.

10) 2-kl. publ. szk. powsz. z polskim językiem nauczania w Kątach, gm. Bereźce pow. Luboml. Budynek szkolny własny, przy szkole jest mieszkanie składające się z jednego pokoju i kuchni.

11) 5-kl. publ. szk. powsz. z językiem polskim nauczania i j. ruskim jako przedmiotem w Ratnie, gm. Ratno, pow. Kowel. Budynek szkolny częściowo własny i częściowo wynajęty, przy szkole jest mieszkanie, składające się z 2 pokoi i kuchni.

12) 3-kl. publ. szk. powsz. utrakwistycznej w Smidyniu, gm. Maciejów, pow. Kowel. Budynek szkolny własny, przy szkole jest mieszkanie składające się z 2 pokoi i kuchni oraz 2 ha ziemi.

13) 3-kl. publ. szk. powsz. z polskim językiem nauczania w Nowej Dąbrowie, gm. Hołoby, pow. Kowel. Budynek szkolny własny, przy szkole jest mieszkanie składające się z 2 pokoi i kuchni oraz 6 ha ziemi.

Kandydaci, ubiegający się o powyższe stanowiska, winni odpowiadać warunkom przewidzianym w art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli. Podania należy wnosić bezpośrednio do odnośnych Inspektorów Szkolnych w terminie 4-ro tygodniowym od daty ukazania się niniejszych konkursów w Dzienniku Urzędowym.

Niniejszem Kuratorjum odwołuje konkurs na stanowisko kierownika szkoły powszechnej Nr. 1 im. Staszica w Ostrogu, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum Nr. 2(64) z 1930 r.

WIADOMOŚCI OSOBISTE

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 12 czerwca 1930 r. Nr. I. Prez. 3972/30 mianował p. **Tadeusza Gilewicza**, asesora Kuratorjum O. S. W. w VIII st. sł. asesorem w VII st. sł. z dniem 1 lipca 1930 r. Pan Kurator O. S. W. mianował: p. **Wilhelma Domhera** asystenta rachunkowego Kurator O. S. W. w X st. sł., kontrolerem w IX st. sł. z dniem 1 lipca 1930 r. (Nr. 0-8522/30 z dn. 24. V. 1930 r.) i p. **Zofję Roguską**, prowizorycznego urzędnika Kurarorjum O. S. W. w X st. sł., adjunktem kancelaryjnym w X st. sł. z dniem 1 lipca 1930 r. (Nr. 0-10043/30 z dn. 23. VI 1930 r.).

Władze szkolne I instancji.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 8 maja 1930 r. Nr. II-9844/30 mianował p. **Aleksanra Zdzieborskiego**, prowizorycznego zastępcę Inspektora Szkolnego w Kostopolu, zastępcą Inspektora Szkolnego w Kostopolu. Pan Kurator O. S. W. mianował: p. **Edwarda Speidla**, sekretarza inspektora szkolnego w Łucku w IX st. sł., sekretarzem w VIII st. sł. z dniem 1 lipca 1930 r. (Nr. I. 9997/30 z dn. 28. VI. 1930 r.; p. **Antoniego Zielińskiego**, sekretarza inspektora szkolnego w Równem w X. st. sł. adjunktem kancelaryjnym w IX st. sł. z dniem 1 lipca 1930 r. (Nr. I-9253/30 z dn. 20. VI. 1930 r.).

Szkolnictwo średnie.

Zwolnieni z dn. 31 VIII. 1930. Pan Kurator O. S. W. zwolnił: p. **Smolnickiego Tadeusza**, naucz. gimnazjum państw. im. Stanisława Konarskiego w Dubnie; p. **Piątkowską Henrykę**, naucz. gimnazjum państwowego im. Stanisława Konarskiego w Dubnie; p. **Dokowskiego Edmunda**, naucz. gimnazjum państwowego im. J. Słowackiego w Kowlu, p. **Kohutównę Marję**, naucz. gimnaz. państw. im. J. Słowackiego w Kowlu: p. **Tode Klarę**, naucz. gimnazjnm państwowego im. T. Kościuszki w Łucku; p. **Szwarca Franciszka**, naucz. gimnaz. państw. im. M. Konopnickiej w Ostrogu; **p. Rojana-Sladkiego Jerzego**, naucz. gimn. państw. im. T. Kościuszki w Równem; p. **Grodkowskiego Franciszka** naucz. gimnaz. państw. im M. Kopernika we Włodzimierzu; p. **Zabierowskiego Władysława**, naucz. gimnaz. państw. im. M. Kopernika we Włodzimierzu; p. **Biedrzyckiego Karola**, naucz. gimnaz. państwow. im. M. Kopernika we Włodzimierzu; p. **Lerera Dawida**, naucz. gimnaz, państw. im. M. Kopernika we Włodzimierzu; p. **Horbajczuka Marjana**, naucz. gimnaz. państw. im. Adama Mickiewicza w Zdołbunowie; p. **Cieślińskiego Karola**, naucz. gimnaz. państw. im. Adama Mickiewicza w Zdołbunowie; p. **Flegierównę Michalinę**, naucz. gimnaz. państw. im. Adama Mickiewicza w Zdołbunowie; **p. Szkirpanównę He-**

lenę, naucz. gimnaz. państw. im. T. Kościuszki w Łucku z powodu wyczerpania 4-ro letniego okresu zezwolenia na nauczania bez kwalifikacyj; **p. Nowosielskiego Feliksa**, naucz. tymczasowego gimnazjum państwowego im. T. Kościuszki w Równem; p. **Łuczakównę Helenę**, naucz, szkoły ćwiczeń przy państwowem Seminarjum Nauczycielskiem w Ostrogu.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani. Pan Kurator O.S.W. mianował **p. Marjana Maruszniaka**, naucz. 7 kl. publicz. szkoły powszechnej w Drużkopolu (Horochów) z dniem 1 VIII. 1930 r.; p. **Antoninę Schwarcównę**, naucz. 1 kl. publ. szk. powsz. w Antolinie (Kostopol) z dniem 1.IX.1930 r.; **p. Franciszkę Juszczykównę**, naucz. 1 klas. publ. szk. powsz w Borówce (Kostopol) z dniem 1. IX. 1930 r.

Przeniesieni na własną prośbę. Pan Kurator O.S.W. przeniósł: p. **Kazimierza Justkowskiego**, naucz. 1 kl. publ. szkoły powsz. w Dorosinie (Łuck) do 1 klas. publ. szkoły powsz. w Telczach (Łuck); p. **Łucję Carukową**, naucz. 2 kl. publ. szkoły powsz. w Zwierowie do 1 kl. publ. szkoły powsz. w Teremie (Łuck); **p. Mikołaja Pasalskiego**, naucz. 1 kl. publ. szkoły powsz. w Woli Korybutowskiej do 2 kl. publ. szkoły powsz. w Czuhalu (Krzemieniec); **p. Wincentego Konopackiego**, naucz. 1 kl. publ. szkoły powsz. w Umańcach (Horochów) do 2 kl. publ. szkoły powsz. w Gnizdyczynie (Krzemieniec); **p. Michalinę Jakubiszynównę**, nauczyc: 3 kl. szkoły powsz. w Kuśniszczach do 4 kl. publ. szkoły powsz. w Szacku (Luboml); p. **Mikołaja Lipińskiego** naucz. 7 kl. publ. szkoły powsz. w Hołobach do 7 kl. szkoły powsz. w Kowlu; **P. Wierę Komarewiczową**, naucz. 2 kl. publ. szkoły powsz. w Mylsku Nowym (Zdołbunów) do 7 kl. publ. szk. powsz. we Włodzimierzu; **p. Wiesławą Domagalską**, naucz. 7 kl. publ. szkoły powsz. we Włodzimierzu w stan pozasłużbowy z dniem 31 sierpnia 1930 roku.

Zwolnieni na własną prośbę P. Kurator O.S.W. zwolnił ks. **Józefa Baranowicza**, naucz. religji rz. k. w 7 kl. publ. szk. powsz we Włodzimierzu; ks. **Marcina Wojciechowskiego**, naucz. religji rz. k. w 7 kl. publ. szk. powsz. w Kowlu; **ks. Ludwika Żmikowskiego**, nauczyc. religji rz. k. w 7 kl. szk. powsz. w Ostrogu (Zdołbunów).

Zwolnieni z urzędu: Pan Kurator O. S. W. zwolnił: p. **Stefanję Kłakównę**, naucz. 1 kl. publ. szkoły powsz. w Chorowie (Horochów) z dniem 31. VIII. 1930 r.; p. **Jana Ciszka**, naucz. 1 kl publ. szkoły powsz. w Osieczniku (Kowel) z dniem 31. VIII. 1930 r.; p. **Janinę Kosondiakównę**, naucz. 1 kl. publ. szkoły w Wodniku (Równe) z dniem 30. IX. 1930 r. p. **Jana Staniszewskiego**, naucz. publ. szk. powsz. w Borkach (Krzemieniec) z dniem 31. X. 1930 r. p. **Wacława Chruścickiego**, naucz. 2 klas. publ! szk. pow. w Rzeczkach (Równe) z dniem 31. X. 1930 r.

Zmarli: ś. p. Feliks Ołtarzewski, kierownik 7-kl. publ. szk. powszech. Nr. 1 w Krzemieńcu zmarł dnia 8 czerwca 1930 r.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

SPRAWOZDANIE

z kursu metodycznego dla nauczycieli fizyki Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego, zorganizowanego w dniach od 24 do 26. IV. 1930 r. w Krzemieńcu.

Kurs metodyczny dla nauczycieli fizyki Okręgu Szkolnego Wołyńskiego zgromadził 22 nauczycieli szkół średnich i był prowadzony przez prof. Stanisława Kempf-Sokorskiego, który dołożył wszelkich starań, aby organizacja pracy i ćwiczeń, przeprowadzonych przez nauczycielstwo w pracowni fizycznej Liceum w Krzemieńcu, dała jaknajwiększe, pozytywne rezultaty.

Ze względu na znaczenie informacyjne dla szerokich sfer nauczycielstwa podaje się obecnie do wiadomości najważniejsze działy pracy na kursie a mianowicie:

1) zagadnienia programowe,
2) zasady organizacji ćwiczeń własnoręcznych z fizyki,
3) tematy przerobionych ćwiczeń.

Zagadnienia programowe

1. Zmniejszenie ilości godzin, przeznaczonych na fizykę w gimnazjach typu matematyczno-przyrodn. i klasycznego, zmusza do pewnych **redukcyj materjału,** ale nie może usprawiedliwić powierzchowności w pracy i stosowania niewłaściwych

metod nauczania;

2. Ponieważ nauka **mechaniki** sprawia największe trudności, należy wprowadzać wiadomości z mechaniki dopiero wtedy, gdy są niezbędne do zrozumienia następujących po nich działów fizyki;

3. W gimnaz. typu matematyczno-przyrodniczego w klasie IV najważniejszym działem jest kalorymetrja, która bardzo dobrze się nadaje do opracowania metodą laboratoryjną; w klasie VI muszą być przedewszystkiem ugruntowane pojęcia mechaniczne; naukę o elektrycz i magnet można rozpoczynać już w klasie VII, przenosząc natomiast do klasy VIII trudniejsze działy optyki.

4. W gimnazjach **typu klasycznego** wobec zmniejszenia ilości godzin fizyki z chemją i kosmografją w klas. VII i VIII do 6 tygod. (fizyka w kl VII 2 godz. z klas. VIII 3 godz.), mogą być opracowane tylko niektóre działy fizyki szkolnej, zwłaszcza statyka, kalorymetrja, optyka geometryczna, prądy elektryczne. Zastosowania techniczne nie mogą być pominięte.

5. Przed rozpoczęciem roku szkolnego konieczne jest szczegółowe **rozplanowanie** kursu na poszczególne miesiące, w szczególności zorjentowanie się, jakie ćwiczenia będą mogły być przerobione. (Jeżeli brak przyrządów do ćwiczeń zasadniczych, należy zawczasu rozpocząć starania o te przyrządy).

6 Zaleca się do przestudjowania, jako materjału do dyskusji: a) projekt programu nauki proped. fizyki i chemji kl III gimnaz. — oddz. VII szkoły powszechnej; b) art. Z. Kowalczewskiej p. t. „Szkic programu fizyki dla szkół humanistycznych". (Fizyka i chemja w szkole" t. I. Warszawa 1927 r.) c) art. Wernera p. t. „O programach nauczania fizyki w gimnazjach polskich" („Fizyka i chemja w szkole" t. II. 1928 r.) d) W „Fizyka i chemja w szkole" t. II. 1928 r. znajdują się ponadto: Uchwały sekcji pedagogicznej IV zjazdu fizyków i projekt zmian.

Program nauczania fizyki w kl. IV gimnaz. matemat. przyrodn.

7. Pożądane tworzenie kół nauczycieli fizyki i chemji. Koła te można oprzeć o Polskie Towarzystwo fizyczne. Na posiedzeniach tych kół można przedyskutować szereg zagadnień programowych, metodycznych i w ten sposób przyjść z pomocą selekcji programowej, jak również poruszać zagadnienia naukowe ze względu na szybki rozwój fizyki i dopomóc młodym siłom nauczycielskim w nauczaniu fizyki.

8. Na początku roku zestawić **rachunek godzin** t. j. plan na cały rok, uwzględniając co w tym roku i w tych warunkach da się zrobić. Uwzględnić ćwiczenia i lekcje z pokazami. Co roku ilość ćwiczeń musi się zwiększać. Przyjąć, że rok szkolny

ma **32 tygod. pracy** dla wszystkich klas za wyjątkiem klasy VIII. W klasie VIII przyjąć 28 tygodni pracy.

9) **Rachunek godzin** a) Gimnazja niższe—klasa III propedeutyka fizyki i chemji, tutaj winien uczyć jeden nauczyciel, godzin 4. Podział 1+3, 1 teoret. z całą klasą i 3 godz na pracę w pracowni (grupy). Te 3 godziny przeznaczyć na pracę z grupami, mogą być ćwiczenia własnoręczne, lub lekcje pokazowe z udziałem uczniów. W kl III więc 32 godz. lekcji z całą klasą i 96 godzin pracowni. Godziny pracownicze rozbić można tak, by 2 były razem i jedne oddzielnie.(a więc 4=1 teor.+3 prakt=1 teor +2 prakt.+1 prakt. (b) gimnazjum matematyczno-przyrodnicze kl IV — 4 godz.=2 teor.+2 praktycz ;— 64 lekcji z całą klasą i 32 ćwiczenia uczniowskie dwugodzinne (32 ćwiczenia na ucznia). klasa V—4 godziny (tylko chemja)=2teoret.+2 praktycz. klasa VI — 4 godz.=2 fiz.+2 chemji=

$$\frac{(1 \text{ teor.} + 1 \text{ prakt})}{\text{fizyka}} + \frac{(1 \text{ teoret} + 1. \text{ praktycz})}{\text{chemja}}$$

w kl VI pożądane nauczanie fizyki i chemji przez 2 nauczycieli i przez cały rok fizykę i chemję. O ile uczy 2 nauczycieli i przez cały rok wtedy urządzać ćwiczenia dwugodzinne, tak że na uczni będzie wypadać ćwiczenie co drugi tydzień. To stosować tak dla chemji, jąk i fizyki.

Klasa VII — 5 godzin=(4 fizyki+1 kosmografji)=

$$\frac{(2 \text{ teor.} + 2 \text{ prakt.})}{\text{fizyka}} + 1 \text{ kosm.}$$

Klasa VIII — 5 godz =2 teor.+2 prakt.+zadanie rachunkowe. W klasie VII 1 godz. w tygodniu na przerabianie zadań rachunkowych z różnych działów fizyki; będzie to powtórzenie kursu. Tu 28 ćwiczeń dwugodzinnych prakt.

c) gimnazjum humanistyczne.

Kl. VI. — 3 godz. fizyki — (2 teoret.+1 prakt.) — tu na ucznia ćwiczeń dwugodzin 16, ćwiczenie co drugi tydzień.

Kl. VII. — 4 godz =2 fizyki+2 chemji $\frac{(1+1)}{\text{fizyka}} + \frac{(1+1)}{\text{chemja}}$

tu na ucznia ćwiczeń dwugodz. 16 ćwiczenie co drugi tydzień

Kl. VIII—4 .godz=3 fizyki+1 kosmograf. $\frac{(2 \text{ teor.} + 1 \text{ ćwicz.})}{\text{fizyka}}$

+1 kosmog. (tu 28 tygod.) ćwiczenie co drugi tydzień.

d) gimnazjum klasyczne.

Kl. VII — 3 godz.=2 fizyki+1 chemji, kosmogr.=2 fizyki $+\frac{1}{2}$ chemja$+\frac{1}{2}$kosmogr.= $\frac{(1+1)}{\text{fizyka}}$+8 dwugodzinnych ćwiczeń z chemji+16 godz. kosmografji. Z chemji tutaj wszystkie lekcje odbyć w pracowni.

Kl. VIII — 3 godz.=(2 teor.+1 ćwicz.); (tu będzie 14

dwugodzinnych ćwiczeń, co drugi tydzień na ucznia).

10. Co do wyboru ćwiczeń, to odnośne wskazówki podaje „Poradnik rok drugi zeszyt 1/2 1930 r. Jest też artykuł p. Malca w II tomie „Fizyka i chemja w szkole" r. 1928 p. t. Realizacje programu fizyki w szkole średniej".

Nie robić tego samego ćwiczenia w III i IV kl. — godziny ćwiczeniowe (z grupą zamienić wtedy **na lekcje pokazowe z demonstracjami, gdzie uczniowie biorą czynny udział w demonstracji.** To samo w braku dostatecznej liczby kompletu dla ćwiczeń własnoręcznych. Nie zamieniać lekcyj fizyki na lekcje robot ręcznych. Zadania rachunkowe winny być rozwiązywane stale.

11. Do czasu wprowadzenia nowych programów, konieczne są pewne przesunięcia (przegrupowania materjału), a mianowicie: w gimnazjum mat. przyrodn. w kl. IV—statyka, gruntownie przerobić kalorymetrję, w kl.VI — kinematyka i dynamika (tu systematycznie). Uzupełnienie o cieczach i gazach kl. IV. Dynamika ruchu obrotowego i ruch obrotowy na koniec kl VII. Ruch drgający na początek kl. VIII. Akustyka, drganie i fale elektrycz., optyka falowa w kl. VIII. Początki elektr. i magnet. i optyka geometr. kl. VII. Wprowadza się tutaj pojęcia z mechaniki wtedy, gdy są one niezbędne.

12 Ze względu na to, że program fizyki w kl. IV. gimnaz. matemat. przyrodn. jest b. trudny do wykonania, p Gawecki podaje **najbardziej uproszczony** program dla kl. IV. (ale źle byłoby, gdyby był wszędzie): Ciała fizyczne. Zjawiska. Dążenie człowieka do opanowania przyrody. Scisłość (konieczne dokładne pomiary). Ćwiczenia: mierzenie kątów, długości, pól, objętości. Nonjusz. Śruba mikrometryczna. Mierzenie czasu. Zegar. Wahadło. Metronom. Ważenie na wadze sprężynowej. Pojęcie ciężaru. Równowaga. Spalanie ciał. Statyczne pojęcie siły. Moment statyczny. Pojęcie pracy. Maszyny proste (dźwignia, blok kołowrót). Waga dzwigniowa. Pojęcie masy (grawitacyjnej). Rozciągłość, bezwładność, sprężystość. Podział ciał na stałe, ciecze, gazy i pary. Zasady Archimedesa. Pomiary ciężaru właściwego ciał stałych i cieczy. Opór wody, powietrza. Tarcze. Balony i aeroplany. Związek między pracą a ciepłem. Rozszerzalność cieplna ciał. Termometr. Pomiary kalorymetryczne. Zmiany stanów skupienia. Przenoszenia się ciepła.

Program ten daje możność przerobienia dużej ilości ćwiczeń i nie przerasta ucznia kl. IV. Resztę przenieść do kl VI i tam już przerabiać systematycznie; jest to niezbędne minimum dla kl. IV-ej, nauczyciel zależnie od warunków będzie umiał rozszerzyć.

13. Wszelkie zmiany omówić z dyrektorem i uzyskać zgodę wizytatora. Wychodzie zawsze z założenia, że lepiej mniej,

ale dobrze. Niech jednak nie będzie tu przesady, bo gimnazja przygotowują do wyższych zakładów, więc zasób wiedzy materjalnej jest konieczny, jaki absolwent gimnazjum musi ze sobą wynieść.

Co do organizacji ćwiczeń własnoręcznych z fizyki:

1. do prowadzenia ćwiczeń nauczyciel musi mieć przygotowanie 1) naukowe, t. j. teoretyczne, 2) praktyczne i 3) dydaktyczne.

2. musi istnieć różnica między ćwiczeniami uniwersyteckiemi, a ćwiczeniami w szkole średniej. Ćwiczenia uniwersyteckie przygotowują do pracy naukowej, gdy w szkole średniej mają znaczenie dydaktyczne i wychowawcze. W szkole wyższej gdy chodzi np. o znalezienie współczynnika, to chodzi o obliczenie b. dokładne, gdy w szkole średniej chodzi tylko o **stwierdzenie**, że tem współczynnik istnieje, że jest. Dlatego dokładność pomiarów w szkole średniej schodzi na plan drugi, gdy w szkole wyższej jest na pierwszym planie W szkole średniej błędy większe są dopuszczalne, nie zmniejsza to nic wartości ćwiczeń, ma natomiast duże znaczenie dydaktyczne w dyskusji poćwiczeniowej w t. zw. omawianiu ćwiczenia i wykazaniu źródeł błędów.

3. Każde ćwiczenie musi poprzedzić omówienie wstępne ćwiczenia t. j. przygotowanie teoretyczne. Drogą dyskusji można wydobyć od uczniów czego mają szukać, omówić metodę pracy, przewidzieć źródła błędów, których mają unikać—tak by każdy uczeń przed przystąpieniem do pracy wiedział co ma robić i czego unikać. Następnie zestawić tabelkę dla wyników. (To są ćwiczenia myślowe)

4. Do ćwiczeń uczniowie muszą mieć specjalny zeszyt, w którym podają sprawozdania z każdego przerobionego ćwiczenia. Nauczyciel winien sprawozdania te przeglądać. Sprawozdanie winno zawierać: 1) temat ćwiczenia, data, N. grupy, N. zespołu, 2) przyrządy z zaznaczeniem NN-rów, 3) krótki opis metody pomiaru, 4) wyniki pomiaru w formie tabelki, wykresu 5) szkic przyrządów, schemat połączeń, 6) błąd wyniku (w ⁰/₀⁰/₀) 7) źródła błędów.

5) Po ćwiczeniu każdy zespół wypisuje na tablicy swoje wyniki, wyprowadza się wartość średnią, oblicza się błąd względny i następnie następuje najważniejsza rzecz: zbadanie źródła błędów. Każdy uczeń musi dobrze zdawać sobie sprawę z tego, dlaczego nie otrzymał zupełnie dobrego wyniku.

6 Należy uczniów pokrótce zapoznać przed ćwiczeniami o wykonywaniu obliczeń i o błędach obserwacji. (Znaleźć to można w rozdziałach 1 i 2 książki „Cwiczenia praktyczne z fizyki A. Schustra i K. Less—tłómaczenie St. Ziemeckiego).

Tematy przerobionych ćwiczeń.

1. Zbudować areometr. **Lit**. Zillinger cz. I ćwicz. 65, 66, 67.

2. Masa właściwa powietrza. **Lit**. Wyczałkowski i Zborowski st. 33, Zillinger cz. II ćwicz. 39 (drugi sposób).

3. Zastosowanie piknometru. **Lit**. Zillinger cz II. ćwicz. 35, 36, 37 Schuster i Lees 103—107; Wyczałkowski i Zborowski str. 26.

4. Zasada Archimedesa i jej zastosowanie. **Lit**. cz. II. ćwicz. 32, 33, 34. Kalinowski—fizyka t. I str. 235—239; 241, 242; Schuster i Lees str 101—103.

5. Masa właściwa (gęstość) ciał stałych postaci regularnej i nieregularnej. **Lit**. Wyczałkowski i Zborowski str. 26. Zillinger cz. I. ćwicz 7, 12, 13, 14.

6. Ważenie. **Lit**. Schuster i Lees str. 71—89. Wyczałkowski i Zborowski str. 20—22. Fizyka i chemja t. I. str. 130—134.

7. Zastosowanie Nonjusa i śruby mikrometryczn. **Lit**. Schuster i Lees str. 28—37 Fizyka i chemja tom I str. od 16—19. Wyczałkowski i Zborowski str. od 6—10.

8. Spółczynnik rozszerzalności powietrza **Lit**. Zillinger część I. ćwicz. 93.

9. Spółczynnik rozszerzalności cieczy **Lit** Zillinger. cz. I ćwicz. 89.

10. Prawo momentów (w szczególności prawo dźwigni) **Lit**. Zillinger część I. ćwicz. 31, 32, 33, 34. Fizyka i chemja tom I str. 121—129.

11. Zależność drogi od czasu w ruchu jednostajnie przyśpieszonym. **Lit**. Zillinger część I. Zadanie 16. Zillinger część II zad. 9 (drugi sposób)

12. Rozkład sił na równi pochyłej. **Lit**. poradnik str. 52. Fizyka i chemja t. I str. 35.

13. Spółczynnik tarcia. **Lit**. Zillinger cz. II. ćwicz. 8. Oryng. str. 5.

14. Okres wahań wahadła. **Lit**. Poradnik str. 153. Fizyka i chemja T. I str. 36.

15. Przyśpieszenie ziemskie. **Lit**. Poradnik str. 55, 56. Zillinger cz. II. ćwicz. 24.

16. Prawo Hooke'a **Lit**. Fizyka i chemja str. 107—108. Notatki uczniowskie. Kalinowski fizyka t. I. str. 208, 209, Gregory str. 157—159.

17. Równoległobok sił. **Lit**. Zillinger cz I. ćwicz. 21.

22. Zillinger cz. II. ćwicz. I. Fizyka i chemja t. I. str. 105—111.

23. Temperatura krzepnięcia naftaliny. **Lit**. Poradnik str. 67. Wyczałkowski i Zborowski str. 60, 61.

24. Podstawowe zjawiska magnetyczne (jakościowo). **Lit**. Zillinger cz. I. str. 47, zad. 173, 174, 175, 176, 177.

25. Działanie cieplne prądu. **Lit.** Zillinger cz. l str. 53
26. Działanie indukcyjne prądu. Zillinger zad. 199.
27. Prędkość głosu w powietrzu. Poradnik str. 59—62. Zillinger cz. ll ćwicz. 76. Wyczałkowski i Zbomski str. 52—54. Schuster i Lees str. 259—261.
28. Czystość drgań kamertonu. **Lit.** tylko obca objaśni dołączona notatka.
29 Wysokość dźwięku struny. **Lit.** Schuster i Lees str. 267–269. Zillinger cz. ll. ćwicz. 78, 79.
30. Dudnienie (jakościowo). **Lit.** Kalinowski—fizyka t. ll. str. 44, 45.
31. Ciepło właściwe ciał stałych. **Lit** Poradnik str. 63—67. Wyczałkowski i Zbomski str 80—84 Zillinger cz ll. ćwicz, 54.
32. Składanie sił równoległych. Lit. Fizyka i chemja str. 115—120. Zillinger cz. l ćwicz. 26, 28, 29, Zillinger cz. ll. ćwicz. 3, 4
33. Erawo Boyle'a—Mariotte'a. **Lit** Poradnik str. 56—59. Fizyka i Chemja str 254. Zillinger cz. l ćwicz. 79
34 Naczynia połączone. Waga Jolly'ego. **Lit.** Zillinger cz l. cwicz. 78, Zillinger cz ll str. 22. Kalinowski, fizyka t. l str. 223. Wyczałkowski i Zbomski str. 30.
35. Ciepło właściwe cieczy. **Lit.** Zillinger cz. ll ćwicz. 56, 55. Zillinger cz. l. ćwicz. 97, 98.
36. Ciepło topnienia lodu. Lit Zillinger cz. l. ćwicz. 102. Zillinger cz. ll. ćwicz 60. Wyczałkowski i Zbomski str. 88.
37 Sprawdzanie termometru. Lit. Wyczałkowski i Zbomski str. 58.
38 Ciepło parowania wody wrzącej. Lit. Poradnik str. 68, 69. Wyczałkowski i Zbomski str. 90, 91. Zillinger część ll. ćwicz. 63.
39. Spółczynnik rozszerzalności ciał stałych. Lit. Poradnik str. 64, 65. Zillinger cz. ll. str. 30.
40. Prążki dyfrakcyjne (jakościowe). Lit. Halannbrenner ćwicz. 36 Fizyka i Chemja t. l. str. 256.
41. Pomiar długości fali światła na podstawie doświadczenia Jounga Lit. Halannbrenner ćwicz. 30.
42. Polaryzacja przez odbicie. Pomiar kąta polaryzacji Lit. Halannbrenner ćwicz. 38.
43 Zestawienie przyrządów optycznych. Lit Zillinger cz. l. ćwicz. 152, 153, 154 Halannbrenner, ćwicz 22, 28, 29
44 Równanie soczewek wypukłych i wyznaczanie ogniskowych Układ soczewek. Lit. Poradnik str. 79—83. Halannbrenner ćwicz. 22. 23
45. Obrazy w źwierciadłach (płaskiem, wklęsłem, i wypukłem) Lustra płaskie pod kątem. Obrazy w soczewkach. Lit. Halannbrenner. ćwicz. 11, 20, 21. Zillinger cz. l ćwicz. 130, 132, 135.

46. Porównanie natężenia dwu źródeł światła (fotometr Runifolda i Brunsena) Lit. Halannbrenner ćwicz. I. 3. Wyczałkowski i Zbomski str. 106 — 109. Kalinowski, fizyka t. II. str. 78 — 81.

47. Załamanie światła. — Rozszczepienie światła. Wyznaczenie spółczynnika załamania szkła i cieczy. Całkowite odbicie światła. Wyznaczenie kąta granicznego całk. odbicia: Lit. Stolik optyczny Dmochowskiego str. 19—32. Halannbrenner ćwicz. 9, 12, 13, 14, 15, 16, 18. Zillinger cz. II zad. 87, 88, 90. Poradnik str. 74—78.

48. Pomiar długości fali światła przy pomocy siatki dyfrakcyjnej. Lit. Halannbrenner ćwicz. 37.

49. Badanie widm emisyjnych i absorbcyjnych. Spektroskop. Lit. Halannbrenner ćwicz. 40. Schuster i Lees str. 303—312.

50. Odbicie światła. Lustra płaskie. Lustra wklęsłe i wypukłe. Ogniskowa lustra wklęsłego i wypukłego. Soczewki wypukłe i wklęsłe. Lit. Stolik optyczny Dmochowskiego str 9—18, 32—35. Halannbrenner str. 35, 36, 37—39; 56—58.

51. Wyznaczenie oporu właściwego drutu x za pomocą mostka Whealstone'a; sprawdzanie łączenia oporów. Lit. Schuster i Lees str. 453. Oryng str. 29. Poradnik str. 97. Wyczałkowski i Zbomski str. 179. Zillinger cz. II str. 69.

52. Prawo Ohma. Lit. Poradnik str. 94. Schuster i Lees str. 412 (ćwicz. I.)

53. Działanie elektromagnetyczne prądu Lit. Zillinger cz. I. zad. 207, 210, 211, 212.

54. Działanie chemiczne prądu. Lit. Zillinger cz. I. zad 193, 196, 197.

55. Ogniwo Volty. Zjawisko polaryzacji. Zbudować akumulator. Łączenie ogniw. Zbadać od czego zależy natężenie prądu. Lit. Zillinger cz. I. str. 49—52 zad. 182. 187, 188, 189, 190, 191.

56. Prawo Joule'a. Lit. Poradnik str. 99. Wyczałkowski i Zbomski str. 176. Zillinger cz. II str. 76.

57. Wyznaczanie masy magnetycznej Lit. Fizyka Kalinowskiego t. III. str. 173—174.

58. Podstawowe zjawiska elektrostatyczne (jakościowe) Lit. Zillinger cz. I. str. 43—46, zad. 158, 159, 162, 169, 170.

59. Podstawowe zjawiska elektrostatyczne (jakościowe) Lit. Zillinger cz. I. str. 44—46, zad. 167, 168, 171, 172.

60. Cechowanie busoli stycznych zapomocą woltametru miedziowego. Lit. Poradnik str. 91. Schuster i Lees str. 431. Wyczałkowski i Zbomski str. 171.

61. Równoważnik elektrotechniczny miedzi. Lit. Wyczałkowski i Zbomski str. 174. Poradnik str. 91 Schuster i Lees str. 431.

Konkurs Książnicy—Atlas

na rysunek do jednej z książek bibljoteki Iskier i bibljoteki Iskierek.

1) Udział w konkursie mogą brać tylko uczniowie i uczennice szkół średnich i szkół powszechnych.

2) Rysunek nadesłany na konkurs powinien: a) Obrazować jedną ze scen dowolnie wybranej książki z cyklu Bibljoteki Iskier lub Bibljoteki Iskierek, przyczem pod rysunkiem należy umieścić odnośny wyjątek parowierszowy z danej książki. Tematy, nadesłane na konkurs w r. 1929, są do udziału w konkursie obecnym wykluczone; b) Ma być wykonany na kartonie lub papierze rysunkowym, piórem, tuszem lub farbami i mieć rozmiary 12 x 16 cm; c) Na odwrotnej stronie kartonu mieć wypisane godło (hasło) autora rysunku; d) Odznaczać się czystością i starannością wykonania.

3) Wraz z rysunkiem należy nadesłać w zapieczętowanej kopercie kartkę według następującego wzoru: „Rysunek, oznaczony na odwrotnej stronie godłem..................., wykonał(a) samodzielnie, tak co do pomysłu, jak i do kompozycji, oraz rysunku, (imię i nazwisko) uczeń kl..........szkoły (adres szkoły)".

4) Rysunek wraz z kopertą, zawierającą kartkę (patrz p.3), należy doręczyć lub nadesłać pocztą do księgarni S.A. Książnica-Atlas Lwów, Czarnieckiego 12, najpóźniej do dnia 10 stycznia 1931 r., dając na opakowania napis: „Konkurs rysunkowy".

5) Rysunki, nadesłane w terminie i czyniące zadość warunkom powyższym, będą zaopatrzone przez sad konkursowy, powołany przez dyrekcję S.A. Książnica-Atlas. Za najlepsze rysunki będą przyznane i w dniu 15 stycznia 1931 roku wypłacone następujące nagrody: Dwie pierwsze nagrody po 100 zł., Sześć drugich nagród po zł. 50. Szesnaście trzecich nagród po zł 25' — Pięćdziesiąt nagród po 1 książce.

6) Rysunki nadesłane do konkursu, nie będą zwracane autorom.

7) Najlepsze rysunki będą reprodukowane w Przeglądzie Wydawnictwa S.A. Książnica-Atlas.

Nauczanie spółdzielczości w szkole powszechnej

Przy każdym przedmiocie nauczania obecnego programu szkolnego może i powinna być nauczana „spółdzielczość“ w jej najszerszem zrozumieniu społeczno-gospodarczem. Cel jednak będzie osiągnięty dopiero wtedy, kiedy dzieci zupełnie rozumowo-praktycznie opanują rachunek z geometrją w zakresie ich rozwoju umysłowego. Szczególnie przy nauczaniu rachunków najwięcej się nadarza sposobność ku temu. Nauka rachunków dla dzieci staje się wtedy tylko naprawdę miłą i przyjemną rozrywką, zaciekawia je do poznania z konieczności i innych przedmiotów, jeżeli będzie oparta „na prawdziwych zdarzeniach zachodzących w życiu samego dziecka“ jak to zalecają wskazówki metodyczne w programie Ministerstwa Oświecenia Publicznego. Najwymowniej o tem świadczą lekcje praktyczne przeprowadzone w oddziałach młodszych i starszych, bo wyniki z tych lekcji znalazły szerokie zastosowanie w życiu codziennem, nie tylko dziecka, ale trafiły przez dziecko i do rodziców.

Poniżej podajemy kilka przykładów planów lekcji.

Rachunki w oddziale III. WAGA.

Cel lekcji: Walka z wyzyskiem. Tok lekcji w skróceniu, zwłaszcza skrótami szkicuję odpowiedzi uczniów w nawiasach.

Ojciec Wasyla woził na sprzedaż do Dubna pszenicę. Wasyl również jeździł z ojcem, bo ojciec mu kupił buty i czapkę. Na drugi dzień Wasyl opowiada całej klasie swoje wrażenie z jarmarku. Wasyl miał polecenie przed lekcją zapytać ojca: Po ile sprzedał pud pszenicy? W ilu workach była pszenica? Po ile funtów pośrednik-kupiec odliczył za każdy

worek? Przynieść z dziećmi te same worki do szkoły. Wasyl podał mi wypełniony przez niego kwestjonarjusz. Ojciec sprzedał pszenicę po zł. 5 i 20 gr. pud. Pszenica była w 14 workach. Kupiec potrącił na „oko" po 3 funty na worek. Zważcie te 14 worków. Pytanie kolejno zapisuję na tablicy, a dzieci w zeszytach obliczają cicho, a na pytanie odpowiadają głośno całem zdaniem. Ile ważą worki? (Worki ważą 27 funtów.) Ile kupiec potrącił na worki? (14x3=42 funty) Ile kupiec powinien był potrącić? (27 funtów) Ile ojciec Wasyla stracił na wadze pszenicy? (42—27=15 funt.) Po ile była sprzedana pszenica? (Po 5 zł. 20 gr. pud) Jeżeli pud pszenicy kosztował 5 zł. 20 gr., to ile kosztuje 1 funt? (5,20 gr. : 40=13 gr.) Na ile pośrednik-kupiec wyzyskał ojca Wasyla? (15 f.x13 gr.=195 gr. czyli 1 zł. 95 gr.). O czem przekonaliśmy się na dzisiejszej lekcji? (Że worki trzeba ważyć, a nie przyjmować na „oko") Co za te pieniądze można było kupić? (Zdania są różne, cukru, śledzie, mydła a nawet i wódki)

Rachunki w oddz. IV. i V. WAGA.

Cel lekcji: Walka z wyzyskiem.

Tutejszy gospodarz sprzedał 2 dobrze odkarmione wieprze po 40 zł. za pud żywca, ma je jutro dostawić na stacje kolejową dla zważenia i otrzymania pieniędzy. Proszę go, żeby wziął ze sobą swego syna Fedora i jeszcze 2-ch jego kolegów z oddz. V-go, bo są ciekawi, jak się waży świnie i bydło na specjalnej wadze. Bardzo chętnie się zgodził. Ponieważ wprost narzucano przez pośredników-spekulantów gospodarzowi, że pud waży 16 kg (zamiast 16,48 kg.) a centnar metryczny 100 kg., 6 pudów (zamiast 6 pudów i 4 funty) nadarzyła się więc sposobność położyc kres temu nadużyciu. Przedtem upewniłem się jeszcze, że uczniowie wywiążą się z poleconej im misji. Po powrocie uczniowie opowiadają, w jaki sposób złapali kupca-spekulanta, (bo to nie był sam kupiec, a tylko jego pośrednik), który chciał ojca Fedora oszukać na 29 zł. 48 gr. Układam pytania i zapisuję na tablicy, wszyscy uczniowie robią to samo i obliczają. Ile ważyły oba wieprze? (Jeden 258 kg. a drugi 251 kg. razem 509 kg.) Ile płacono za pud żywej wagi? (40 zł.) Ile funtów jest w 509 kg.? (1 kg.=2,442 funt.) 509 kg.=1242,98 funta (Ile należało się za wieprze? 1242 zł. 98 gr.) Ile wypadło według rachunku kupca? (1222½ funta i chciał zapłacić tylko 1222½ złotego.) Jak mogła wypaść kupcowi taka waga? Kupiec tak obliczył: 509 kg.=5 centnarów, 9 kg. 100 kg., czyli centnar ma 6 pudów, to 5 centnarów po 6 pud.=30 pud. 9 kg. zamienił na funty w ten sposób: 8 kg.=20 funtów, 1 kg. 2½ funta. Razem 30 pud 22½ funta. 30 pud x 40 zł. 1200 zł.

$22^1/_2$ funta—22 zł. 50 gr. Razem $1222^1/_2$ zł. „Widzicie panie gospodarzu, my nawet i za $^1/_2$ funta płacimy, bo 50 gr., to też pieniądze, a czy innyby za $^1/_2$ płacił?“ Ojciec Fedora już chciał brać pieniądze, ale my podchodzimy i mówimy: „przepraszamy pana, ale za wieprze należy się 1242 zł. 98 gr., bo ważyły 1242,98 funta“ i pokazujemy mu nasz rachunek 509 kg. x 2,442 funty=1242,98 funta Czy kupiec się zgodził z waszem obliczeniem? (Spójrzał na kartkę, niby-to sprawdzał, a wyjął notes i spójrzał na tablicę zamiany kg. na funty, którą miał w notesie) „Przepraszam, rzeczywiście ja się omyliłem, tak się należy“ — i zapłacił 1243 zł. Ojciec Fedora dał nam za to po 2 złote każdemu. Czy tylko ojciec Fedora przywiózł świnie? (Nie, było dużo dostawionych karmników z różnych stron, aż dwa wagony załadowano.) Czy wszyscy tak obliczali jak wy? (Nie, przyjmowali 1 centnar za 6 pudów, a pud za 16 kg.) Pomyślcie, na ile pośrednicy oszukali ludzi na wadze i cenie tylko w jednej naszej wsi.

Gdybyśmy założyli własną Spółdzielnię, i tylko w swojej spółdzielni wszystko kupowali i sprzedawali, nie byłoby tego wyzysku.

Pokazuję wykresy spółdzielni rolniczych w Polsce i innych państwach.

Lekcje w tych samych oddziałach IV i V.

MIARA.

Macie tu dwa kawałki jednakowego materjału, zmierzcie szerokość każdego. (jedna szerok 80 cm. a druga 90 cm) Ile arszyn ma cm.? (71 cm) Ten materjał szerok 80 cm. kosztuje 4 zł. metr., a ten na 90 cm. kosztuje 4 zł. 50 gr. Dlaczego jeden jest tańszy, a drugi droższy? (Bo jeden jest szerszy, a drugi węższy) Ile cm^2. ma 1 m. szerokości 80 cm^2. (8000 cm^2) Ile cm. ma 1 m. szerokości 90 cm.? (9000 cm^2) Ile kosztuje 1 cm^2 szerokości 80 cm^2?. (0,05 gr.) Ile kosztuje 1 cm^2. szerokości 90 cm^2 (0,05 gr.) Ile cm^2 ma 1 arszyn szerokości 80 cm? (71 x 80=5680 cm^2) Ile cm^2. ma 1 arszyn szerokości 90 cm.? (71 x 90=6390 cm^2) Ile kosztuje arszyn materjału o szerokości 80 cm? (5680 x 0,05=2,84 zł.) Ile kosztuje arszyn materjału o szerokości 90 cm? (6390 x 0,05=3,20 zł.)

Wczoraj kupiłem od tego samego kupca materjału na poszewki te dwa kawałki, o szerokości i po cenie jaką wam podałem We wsi gospodynie mówiły, że na metry wychodzi dużo drożej, lepiej na arszyny. Tej szerokości ile będzie za arszyn? (Kupiec-spekulant, tego arszyn będzie kosztował tylko 3 zł. 40 gr.) A to węższe? (To węższe tylko 3 zł.) Wiera ile twoja mama zapłaciła za 5 arszynów tego szerszego? (5 x 3 zł.

40 gr.=17 zł.) A ile powinna zapłacić? (5 x 3,20=16 zł.) Luba, a twoja mamusia ile kupiła tego węższego? (8 arszynów po 3 zł. 24 zł.) A ile powinna zapłacić? (8 x 2,84=22 zł. 72 gr.) Czy taniej kupiły na arszyny? (Nie, jedna przepłaciła 1 zł., a druga 1 zł. 28 gr.) Kto temu winien? (Same matki.) Czy potrzebna nam spółdzielnia? (Bardzo potrzebna, bo wszędzie nas tylko wyzyskują i oszukują.)

Rachunki z oddz. IV i V CZAS.

Cel lekcji: Porównanie wydajności pracy jednostki.

We wtorek zwiedzaliśmy tartak w Werbie. Pan dyrektor tartaku udzielił nam następujących wiadomości. Podobnych tartaków w Polsce jest bardzo mało. Przy tartaku wyrabiają fornier i parkiet (fornieru używa się do mebli, a z parkietu układa się posadzki) i wysyłają zagranicę, do Belgji. Tartak w Werbie założono dlatego, że jest to centrum od którego w promieniu 200 km. jest najwięcej jeszcze lasów dębowych, przydatnych do wyrobu fornieru i parkietu. W tartaku pracuje 240 robotników po 8 godzin na 3 zmiany. Przeciętna płaca robotnika na zmianę wypada **4,80 zł**. Minimalna płaca 3 zł„ maksymalna 6 zł. Robotnicy wykwalifikowani w rachubę nie wchodzą, ponieważ są płatni akordowo i zarabiają przeciętnie 10 zł. na zmianę. Tyle wiadomości udzielił nam pan dyrektor. Czy to jest słusznie, żeby jeden robotnik zarabiał więcej a drugi mniej, jak to widzieliśmy w tartaku? (Nie, niesłusznie i niesprawiedliwie, wszyscy pracują jednakową ilość godzin, i jednakowo wykonują pracę. a dlaczego chłop-robotnik dostaje 3 zł. drugi 4, trzeci 5, i t. d.

Zaraz sprawdzimy, czy macie słuszność.

Rozdałem dzieciom po czystej kartce papieru i kazałem napisać datę, imię i nazwisko ucznia, i przysłowie „Jaka praca, taka płaca". Następnie rozdałem po 20 pręcików leszczynowych jednakowej grubości o średnicy 1 cm. długości 20 cm. i po kawałku szkła. Polecam dzieciom, aby na moje hasło „zaczynać" zeskrobywali szkłem korę z tych pręcików, bez uszkodzenia drewna, i dodaję, że na każdy oczyszczony pręcik zapłacę im po groszu, i znów na moje hasło „dość"—aby natychmiast odłożyli robotę. Po upływie 20 minut przerywam pracę. Zapiszcie na kartce ile każdy oczyścił z kory pręcików bez uszkodzenia drewna, uszkodzone odłożyć na bok, jako niezdolne do użytku. Każdy zapisuje swoją ilość i oddaje mi czyste pręciki, za co otrzymuje po groszu za dobry pręcik. Kto z was 20 uczniów najwięcej oczyścił pręcików? Ja. Ile? (12 sztuk) a kto najmniej? (Najmniej Zachner. Ile? (7 sztuk) Czyście wszyscy jednakowo zarobili? (Nie jednakowo) Czyście wszyscy

jednakową robotę mieli do wykonania i w jednakowym czasie? (Robota i czas był jednakowy). Przeliczcie wszystkie oczyszczone pręciki i wyprowadźcie przeciętny zarobek na 20 uczniów (Przeciętna wypadła 9 groszy na ucznia.) Jeżeli robota i czas był jednakowy, to dlaczego niejednakowy był wasz zarobek? (Bo nie wszyscy mogą pracować z jednakową szybkością.) Czy mieliście słuszność sądzić, że płaca za jednakową pracę powinna być jednakowa? (Nie, nie może być jednakową, bo jeden zarobi mniej, a drugi więcej) Czy można sąd o pracy człowieka wydać na podstawie pozorów? (Nie, trzeba wpierw zbadać i ocenić pracę człowieka.) Czy wszyscy gospodarze pracują z jednakową szybkością? Kto pracuje prędzej, ten kończy pracę wcześniej, a kto powolniej, ten później) Ilu robotników pracuje na tartaku? (240 robotników.) Jaka jest przeciętna płaca robotnika? (Przeciętna 4 zł. 80 gr.) Ile wynosi przeciętna płaca robotnika na godzinę? (4,80 : 8=60 gr.) Ile wynosi przeciętna płaca robotnika na minutę? (1 grosz). Ile przeciętnie pracuje robotnik w ciągu roku? (300 dni w/g danych tartaku). Ile straty ponosiłby tartak codziennie, gdyby każdy robotnik zmarnował po 10 minut czasu? (10 gr. x 240 robot.=24 zł.) Ile by to uczyniło straty rocznie? (24 zł. x 300 dni=7200 zł.)

Gdyby ci sami robotnicy zgodzili się codziennie przez cały rok pracować o 10 minut dłużej i ten zarobek przeznaczyli na założenie spółdzielni w Werbie, jak mi proponował zarząd tartaku, ile by zebrali pieniędzy? (7200 zł.) Czyby wystarczyło założenie spółdzielni? (Zupełnie by wystarczyło.) Czem jest czas? (Czas to pieniądz.)

Rachunki w oddz. IV i V.

POMIARY NA GRUNTACH, ZDEJMOWANIE PLANÓW.

Cel lekcji: Propaganda scalenia gruntów.

Jaki jest ogólny obszar ziemi ornej w naszej wsi? (420 ha.) Ile jest gospodarstw rolnych? (80 gospodarstw) Ile gospodarstw posiada poniżej 3 ha? (23 gosp.) Ile gospodarstw posiada poniżej 5 ha? (41 gosp.) Ile gospodarstw posiada powyżej 5 ha? (16 gosp.) Ile gospodarstw posiada ziemię orną w jednym kawałku? (3 gosp.) Ile gospodarstw posiada ziemię orną rozrzuconą w szachownicę? (77 gosp.) Ile ziemi ornej leży rozrzuconej w szachownicę (390 ha.) W ilu kawałkach? (295 kawałkach.) Jaki obszar zajmują miedze i drożki, zupełnie niepotrzebne, gdyby ziemia była scalona? (2 ha 4000 m^2.) Jaka jest wartość tej ziemi jeżeli za 1 ha płacą 800 rubli w złocie, a rubel w złocie równa się 4 zł. 60 gr.? (5520 zł.) Gdyby nastąpiło scalenie gruntów, to ileby się ziemi jeszcze znalazło or-

nej? (2 ha 4000 m²) Ile rocznie bezpowrotnie przepada zboża we wsi jedynie z tych 2 ha 4000m² zbierano rocznie tylko 160 pudów? (Zależenie od sumy.) Dlaczego powinniśmy dążyć do scalenia gruntów? (Bo grunta rozrzucone w szachownicę, hamują rozwój gospodarzy (Rolnik traci dużo na tem) Co widzieliśmy na scalonych futorach osiadłych rolników we wsi Dobityczе? (Piękne domy i budynki, pole w jednym kawałku dostępne do uprawy, bardzo mało chwastów, a co najważniejsza, jest gdzie paść bydło, czego przedtem nie było).

Geografja oddz. III i IV.

Z BIEGIEM WISŁY.

Cel lekcji: Co się robi za podatki.

Czy nasza Skrwa jest rzeką pożyteczną? (Nie bo stale zalewa nasze łąki na obszarze 20 km² od Ptyczy do Dubna i czyni z nich nieprzystępne bagna) Dłaczego Skrwą nie spławiamy żadnych towarów? (Bo miejscami jest szeroka, płytka, miejscami znów wązka i głęboka). Czy mogłaby być Skrwa rzeką spławną i bardzo pożyteczną dla nas? (Mogłaby być, ale trzeba ją pogłębić gdzie jest płytka, rozszerzyć, gdzie jest wązka, usypać wały ochronne, gdzie brzegi są niskie) Czy po takiej regulacji Skrwy dałoby się osuszyć nasze bagna? (Można byłoby osuszyć nasze bagna i uprawić je na jaknajlepsze trzy pokosowe łąki.) Kto powinien to zrobić? (Rząd) A skąd rząd weźmie na to pieniędzy? (Płacimy podatki). Słusznie, płacimy podatki. Zobaczymy, co rząd za te podatki zrobił?

W 1928 roku pogłębienie Wisły, poprawienie po wojnie kanałów: „Ogińskiego, Królewskiego i Augustowskiego" kosztowało 19,800,000 zł. Na osuszenie 15 km² bagien poleskich (jestto obszar 20.000 km²) rząd wydał 7150,000 zł. Ile kosztuje osuszenie bagna 1 km²? 7150000 : 15=476.666 zł.

Czy można przeprowadzić regulację innych rzek, zanim nie będzie skończona praca na Wiśle? Nie, bo coby z tego przyszło? Czy można wpierw, osuszyć 20 km² bagna nad Skrwą, zanim nie będą osuszone bagna poleskie, których jest 20.000 km. i tamtejszemu ludowi brak chleba, kiedy u nas jest go pod dostatkiem? (Nie, trzeba wpierw zaczynać od ważniejszych rzeczy.)

Odbudowa kraju. Oddz. IV i V.

BUDYNKI.

Ile w naszej wsi odbudowano nowych budynków zniszczonych przez wojnę? (65 budynków gospodarskich) Kto wydawał materjał i pieniądze na odbudowę? (Rząd). W Polsce po

wojnie na całym obszarze było 1,809,228 budynków w gruzach lub spalonych doszczętnie i przeszło 5 miljonów ludności pozbawionej dachu nad głową. Państwo na odbudowę do 1 stycznia 1929 r. wydało pomocy ludności na 375.400.000 zł. materjałem i w gotówce. Samego materjału budowlanego wydano 8.000 000 m^3 drzewa. A jeszcze pozostało do odbudowania 239.660 budynków, w tem budynków gospodarczych 176.000.

Drogi i mosty.

Czy wiecie, ile kosztował ten odcinek szosy od Turkowicz do Warty? Nie? Ten kawałek szosy kosztował 135.000 zł. Państwo za 10 lat zbudowało nowych dróg 2.050 km.

Bezpieczeństwo i spokój kraju.

Policja i straż pograniczna 1 policjant wypada na 1.000 ludności, lub 1 policjant na 13 km^2. Straż pograniczna pełni służbę na 2.181 km. granicy ochrania stale pogranicze.

Produkcja surowców w Polsce, zatrudnia 925.258 robotników.

Oświata.

Szkolnictwo powszechne w roku szkolnym 1928/29. Liczba uczniów szkół powszechnych wynosiła 3.600 000 i nauczycieli 56.000 osób. Ile uczniów wypada na 1 nauczyciela?.

Rolnictwo.

Statystyka naszej wsi, jako podstawa do nauki o rolnictwie w całym kraju.

Leśnictwo.

Drzewa i drzewostany leśne.
Zagospodarowanie lasów.
Ochrona lasów.
Użytkowanie lasów.

Reformy rolne.

Struktura agrarna Polski.
Przebudowa ustroju rolnego.

Pren. rocz. zł. 6. półrocz. zł. 3 r. pojed. 60 gr. Konto P. K. O. Nr. 30365

Adres Redakcji i Administracji: RÓWNE WOŁ., KURATORJUM.

Drukarnia „POLTYP" Równe, XIII-tej Dywizji 2.